

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ІНТЕНЦІЇ ЛАКАНІВСЬКОЇ ПСИХОАНАЛІТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ СУБ'ЄКТА

У статті проаналізовано культурологічні інтенції лаканівської психоаналітичної концепції суб'єкта, яка вписана у філософсько-антропологічний проєкт сучасної постмодерної культури. Проголосивши смерть класичного суб'єкта у його логоцентричних та елітарно-романтичних інтерпретаціях, вона виводить на передній план деперсоніфіковану презентацію культурних смислів, відповідно до якої суб'єктивність розчиняється в семиотичному просторі мови. Доведено, що лаканівський психоаналітичний дискурс стає концептуальним інструментарієм для аналізу культури у постмодернізмі, який активно експлуатує ідею Ж. Лакана про вербальну артикуляцію будь-якої форми несвідомого.

Ключові слова: суб'єкт, постструктуралізм, постмодерна культура, психоаналітичний дискурс.

Сухина Ольга Владимировна, аспирантка кафедры культурологии та инновационных культурных проектов Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Культурологические интенции лакановской психоаналитической концепции субъекта

В статье проанализировано культурологические интенции психоаналитической концепции субъекта Ж. Лакана, которая вписана в философско-антропологический проект современной постмодерной культуры. Провозгласив смерть классического субъекта в его логоцентричных и элитарно-романтичных интерпретациях, она выводит на передний план деперсонифицированную презентацию культурных смыслов, в соответствии с которой субъективность растворяется в семиотическом пространстве языка. Доказано, что психоаналитический дискурс Ж. Лакана становится концептуальным инструментарием для анализа культуры в постмодернизме, который активно эксплуатирует его идею о вербальной артикуляции любой формы подсознательного.

Ключевые слова: субъект, постструктуралізм, постмодерна культура, психоаналітичний дискурс.

Sukhina Olga, Postgraduate, the cultural studies and innovative cultural projects chair National academy of managerial staff of culture and arts

Culturological intentions of lacanian psychoanalytic concept of a subject

The article analyses culturological intentions of lacanian psychoanalytic concept of a subject, inserted in philosopho-anthropological project of contemporary postmodern culture. By declaring death of a classic subject in its logocentric, elite and romantic interpretations, this concept puts into the forefront depersonalized presentation of cultural senses. According to it, the subjectivity is decomposed in a semiotic space of a language. The basis of lacanian subjectivity becomes a category of fundamental abruption, wherefore it is antithesized not only to the concept of R. Descartes "subject cogito", but also to S. Freud's "subject desidero". It is important that is the fact that it was Lacan who parted psychoanalysis from clinical practice and assigned it a status of "pure" philosophy. Taking this into consideration, the name of J. Lacan on a par with J. Derrida, M. Foucault, G. Deleuze, G. Bataille, M. Blanchot, R. Barthes, F. Guattari, J-F. Lyotard, J. Baudrillard, J. Kristeva, J-L. Nancy etc. has become the centre of cultural and philosophical research.

Basing on a thesis that the unconscious is structured identically to language and appears to be the language of the Other, psychoanalytical concept of J. Lacan suggests that in order for the structure of unconscious processes to be correctly unraveled, linguistic analysis of language and its tools must be previously performed. He assumes that, same as in language, composition of the unconscious is based on specific language elements. Though insensible by humans, they widely participate in occurrence and development of psychical processes. J. Lacan places desire into semiotic field where it originates specific discursive and cultural practices instead of being source of inferiority complexes (as according to S.Freud). This field becomes a place of intersection for different symbolic structures and at the same time it is exposed to forces of the unconscious. According to J. Lacan interaction point is represented by subject, interpreted as symbolic linguistic consciousness never identical to itself. As opposed to R. Descartes's "concept cogito" (conscious subject concept), J. Lacan emphasizes on "speaker" (talking subject). Describing linguistic condition of the unconscious, J. Lacan expresses an idea about existence of two forms of subjectivity: subject of speech and state of its objectivation – imaginary narcissus subject. Researcher controverts S. Freud's theory about substantiality of the unconscious, as it does not represent any "real place" and all attempts to define it result in its loss. Reinterpretation of Freudian ego transformed it into split subject influenced by desire, narcissism and aggression. "The I" of J. Lacan is doomed to constant selfsearch. According to J. Lacan human psyche components are "Real – Imaginary – Symbolic" as opposed to Freudian mental structure "The It" – "The I" – "The Over-I". J. Lacan emphasizes precisely on cooperation

of imaginary (lack of which brings to naught subjective illusionary synthesis) and symbolic, presented by objective language and cultural mechanism. In the opinion of J. Lacan subject should be regarded at the intersection of different symbolic forms, as it exists in perpetual swirl of alienations and sublimations. Freudian Oedipus complex that serves to relief subject acquiring cultural status in order to become "the agent of symbolic order" and gain access to the world of culture, language and civilization, is also interpreted by J. Lacan in another way. It is proved that lacanian psychoanalytic discourse turns into conceptual tool used for postmodernism culture analysis that extensively utilizes researcher's idea on verbal articulation of any form of the unconscious. Lacanian interpretation of subject as self-contradictory occurrence on the permanent edge of collapse, breaking and deformation is mostly maintained by virtue of J. Kristeva. In the same spirit of lacanian beliefs J. Derrida declares text the only possible model of reality. He researches it from a perspective of indication of inexpressible that deconstructs uncompromising logos relativizing it. J. Derrida's phallogocentric concept is closely related to J. Lacan's teaching of phallus as "the main indicator" of consistency that appears an attribute of power and at the same time symbolizes an urge to merge with the Other.

Consequently we can univocally assert that J. Lacan's work seamlessly fits into changeable context of modern cultural world. It showed significant influence on development of postmodernism subjectivity inseparably connected to self-will of the cultural unconscious, loss of centre, work of imagination becoming law of pulsating desire, process of difference of signs and sign graphs. Cancellation of reference, representation and conceptual role as a basis of European logocentrism in structured-semiotic search of J. Lacan makes room for elements of affect, desire, fortuity, consecution of multiple determinants and identifiables existing in discourse division. J. Lacan's valuable merit is "debiologization" of human consciousness. From now on the unconscious considers related to culture and socialization rather than to biological demands.

Keywords: subject, poststructuralism, postmodern culture, psychoanalytic discourse.

Серед усіх загальнотеоретичних "метанаративних" проблем філософії проблема суб'єкта залишається чи не найважливішою. Вона вписана у філософсько-антропологічний проект сучасності, у ролі якого постає постмодернізм, який, проголосивши смерть класичного суб'єкта у його логоцентричних та елітарно-романтичних інтерпретаціях, водночас стає відправним пунктом народження нової суб'єктивності. У цьому плані набуває особливої актуальності психоаналітичний дискурс Ж. Лакана, який обумовив появу постструктуралістської концепції децентрованого суб'єкта. Порвавши із трансценденталізмом, постструктуралізм позбавив свідомість основ очевидності, самодостатності та самовиправдання, скерувавши філософську рефлексію до неусвідомлюваних сфер, до підсвідомих структур життя, психіки, мови, влади, міфу чи тексту, у ролі якого постає культура, історія, мислення та ін. Невипадково основою лаканівської суб'єктивності стає категорія фундаментального розриву, у зв'язку з чим вона протиставлена не тільки концепції "суб'єкта cogito" Р. Декарта, а й "суб'єкта desidero" З.Фрейда. Важливо і те, що саме Ж. Лакан відірвав психоаналіз від клінічної практики, надавши їй статусу "чистої" філософії. У зв'язку з цим ім'я Ж. Лакана поруч з іменами Ж. Дерріди, М. Фуко, Ж. Дельоза, Ж. Батая, М. Бланшо, Р. Барта, Ф. Гваттарі, Ф. Ж.-Ф. Ліотара, Ж. Бодрійяра, Ю. Кристевої, Ж.-Л. Нансі та ін. стало епіцентром культурно-філософського пошуку.

Попри те, інтерпретаційних моделей лаканівської теорії нині немало (маємо на увазі праці зарубіжних дослідників А.Бадью, К.Клеман, С.Кей, Дж.Форрестера, а також В.Лейбіна, С.Н. Ставцева, В.Мазіна, А. Дьякова, Б. Маркова, А. Гараджі, О.Суислової, І. Жеребкіної, М.Собуцького та ін.), вони потребують певної систематизації під знаком затребуваності культурологічним дискурсом.

Саме тому метою нашого дослідження є культурологічні інтенції лаканівської психоаналітичної концепції суб'єкта.

Констатуючи парадигмальний поворот в інтерпретації поняття суб'єктивності, неklasична філософія виводить на передній план деперсоніфіковану презентацію культурних смислів, відповідно до якої суб'єктивність розчиняється в семіотичному просторі мови. Сформульована Ж. Дерридою мета зруйнувати ту герметичну перепону, яка утримує питання про письмо під опікою психоаналізу, була частково реалізована структурним психоаналізом Ж. Лакана, зокрема його вербальною артикуляцією несвідомого. На цій основі і формується експлікована постмодернізмом ідея смерті суб'єкта. Опираючись на тезу про те, що несвідоме структуроване так, як мова, і що воно є мовою Іншого, у своїй психоаналітичній концепції Ж. Лакан проводить думку про те, що належним чином розкрити структуру несвідомих процесів можна тільки на основі лінгвістичного аналізу мови та її механізмів. Він виходить з припущення про те, що так само, як і у мові, структурованість несвідомого вибудовується на особливих мовних елементах, які не усвідомлюються людиною, але тим не менше беруть найактивнішу участь у розгортанні і протіканні психічних процесів. Проникнення у підтекст, у структури культурного несвідомого дозволяє вийти до самих речей, пов'язаних із людиною, до власне людської об'єктивності, причому існування підтексту задане тілесними практиками.

Вони специфічним чином центрують філософські пошуки постмодерну. Так, у М.Мерло-Понті "тіло" є притулком смислу, яким наділяється світ (йдеться тут про "феноменологічне тіло", яке постає в статусі "буття третього роду"); у Ж. Дельоза маємо "соціальне тіло", у Ю. Кристевої виявом

тілесності є "хора", функціонування якої обумовлено пульсуючим неупорядкованим ритмом лібідозної енергії. За слушним спостереженням А.С. Колесникова, актуалізація тілесності викликала: 1) "розчинення" автономії суб'єкта в актах чуттєвості, у станах, невідконтрольних свідомості; 2) інтерес до патології; 3) розмаїті прояви сексуальності як концентрованого образу чуттєвості [2, 85].

Людське тіло у постмодернізмі уподібнюється до ніцшівського нескінченного потоку, в якому вирує енергія бажання. Проте вона існує до опозиції між суб'єктом і об'єктом, до будь-якої репрезентації і виробництва (Р.Барт, Ф.Ж.-Ф. Ліотар, Ж.Дельоз). Криючись у знаково-символічних структурах, в неусвідомлюваних кодах і стереотипах, ця енергія руйнує структурованість культурного несвідомого шляхом модифікації його форм. Ж. Лакан виводить бажання у семіотичний простір, де воно породжує не комплекси неповноцінності, як у З. Фрейда, а є виробником певних дискурсивних та культурних практик. У цьому просторі перетинаються різні символічні структури і водночас діють сили несвідомого. Точкою цих взаємодій у Ж. Лакана є суб'єкт, що трактується як знакова, мовна свідомість, яка ніколи не тотожна собі. На противагу декартівському принципу *cogito*, що є принципом суб'єкта, який мислить, Ж. Лакан висуває суб'єкта, який промовляє. У просторі лаканівської філософії цей лінгвістичний суб'єкт мовлення являє собою констеляцію знакових відношень. "Саме філософське *cogito*, – говорить Ж. Лакан, – знаходиться біля витоків ілюзії, яка й у сучасної людини, навченої гірким досвідом уникати пасток, розставлених самолюбством, вселяє певність у тому, що навіть сумніваючись у собі, вона залишається собою" [3]. Опонуючи будь-якій філософії, зіпертої на *Cogito* як принцип, що позначає зверхність свідомості над людським досвідом, Ж. Лакан усе ж не викреслює з орбіти свого пошуку декартівської рефлексії. Йому важить не те, що декартівський методичний сумнів стає опертям існуванню мислячого суб'єкта, а тільки саме заперечення з допомогою сумніву субстанційної єдності суб'єкта. Декартівський сумнів виводить Ж. Лакана до сфери несвідомого, яка прочитується не шляхом інтерпретації сновидінь, а шляхом аналізу мовних структур. Аналізуючи несвідоме, Ж. Лакан підкреслює його символічну структуру, переконуючи, що мова завжди передуює народженню людини, відпочатково формуючи її суб'єктивність. Зважаючи на те, що несвідоме вписане у культурний контекст, його суттю стає мова, а не інстинкт чи інтуїція.

На думку Ж. Лакана, слово у безлічі власних метафоричних варіацій здатне висвітлити нескінченну кількість значень, відмінних від предметних. У такому розрізі можна стверджувати автономію означника від означуваного. Але водночас "борозни, які прокладає означник у реальному світі, будуть, звичайно ж, тяжіти до вже наявних у ньому як сущому розривів, прагнучи ці розриви розширити, внаслідок чого завжди може залишитися місце сумніву: а чи не слідує означник законам означуваного?" [4, 95], – запитує Ж. Лакан. Розриваючи означуване від означника (тут суттєва відмінність у розумінні знака від Ф. де Соссюра), Ж. Лакан надає перевагу останньому, що позначає несвідоме і втілює у собі синхронію, означуване ж являє собою діахронічну структуру.

Важливо, що Ж. Лакан уподібнює мовні процеси, пов'язані із метафоризацією та метонімізацією психічним процесам згущення (взаємонакладання означників) і зміщення (відхилення значення для того, щоб оминати контроль свідомості). Зважаючи на те, що знакова мовна система передуює суб'єкту, вона є визначником його культурної ідентичності.

Мова у Ж. Лакана виконує водночас дві функції – конституювання суб'єкта і відтворення символічного порядку. Перша пов'язана з тим, що метафізична стихія бажання набуває символічного виразу в мові. "Цей момент, коли бажання стає людським, збігається з моментом, коли дитина народжується в мові" [5, 88], – пише Ж. Лакан. Символічно заміщуючи речову реальність, слово формує безперервний символічний лад, у якому й знаходить своє існування суб'єктивність. І хоча у праці "Про питання, що попереджує будь-який можливий підхід до лікування психозу" [4] Ж. Лакан говорить тільки про намір переінтерпретації текстів З.Фрейда, ми бачимо, що структурна об'єктивність Ж. Лакана має іншу основу, ніж біологічна об'єктивність З. Фрейда. За спостереженням Ставцева, лаканівське прочитання З. Фрейда являє собою протест проти свідомого *ego*, котре виступає в ролі своєрідного органа синтезу [6, 65]. На противагу стандартній картині фрейдівське *ego*, прокресленій у статичних термінах єдності, безперервності і поступового розвитку, Ж. Лакан розкриває динаміку і діалектику думки Фрейда. Переінтерпретоване фрейдівське *ego* стало розщепленим суб'єктом, що перебуває під впливом бажання, нарцисизму і агресії. На думку Ж. Лакана, суб'єкт повинен розглядатися на перетині різних символічних форм, оскільки він існує у нескінченній лавині відчужень і сублімацій. По-іншому потрактований у Ж. Лакана й фрейдівський едіпів комплекс, який слугує звільненню суб'єкта, у зв'язку з чим він набуває культурного статусу, стаючи "агентом символічного порядку" та отримуючи доступ до світу культури, мови і цивілізації.

Експлікуючи лінгвістичну природу несвідомого, Ж. Лакан проводить думку про існування двох форм суб'єктивності, а саме суб'єкта мовлення і форми його об'єктивації – уявного нарцистич-

ного суб'єкта. Ж. Лакан заперечує думку З. Фрейда про субстанційність несвідомого, оскільки воно не являє собою якість "реальне місце", а всі намагання якимось чином виразити його приводять до його втрати. Однак воно імпліковане у все, про що ми говоримо, а відтак являє собою нескінченну "недостатність цілісності". Боротьбу за цілісність стверджує бажання, яке є більше, ніж сексуальний порив – це десуб'єктивована енергія ствердження, що є метонімією бажання бути. Подібно до гегелівської динаміки розвитку самосвідомості, первинна метафізична сила бажання задає динаміку індивідуальності суб'єкта. Згідно з Ж. Лаканом, бажання є розкриттям порожнечі, або ж присутньою відсутністю і завжди скероване до іншої Я порожнечі, до бажання іншого Я, позаяк прагне свого визнання в іншій системі цінностей. Це дає підставу говорити, що бажання виходить за межі біологічно-тілесної організації Я, воно "по той бік" регіону психіки і ніколи не може задовільнитись повною мірою. Наштовхуючись на порожнечу іншого Я, бажання губиться у власній нездійсненності, стверджуючи незавершеність і дискретність буття, а відтак Я приречене перебувати у постійних пошуках самого себе.

Складовими людської психіки, на противагу психічній структурі З. Фрейда "Воно" – "Я" – "Над-Я", Ж. Лакан вважає "Реальне – Уявне – Символічне", особливо акцентуючи на взаємодії уявного, без якого є неможливим суб'єктивний ілюзорний синтез, і символічного, що являє собою об'єктивні механізми мови та культури. Уявне продукує комплекс ілюзорних образів, підпорядкованих логіці уяви, що скерована на самозахист і психологічний комфорт. А тому образ Я, що створений уявою, є таким, що повністю влаштовує індивіда, оскільки він виконує роль екрана, на якому відображається об'єктивна реальність і водночас образи Інших, що є партнерами комунікації. Уявне формується на стадії віком від шести до вісімнадцяти місяців, названий Ж. Лаканом "стадією дзеркала", відповідно до якої дитина починає ототожнювати себе із своїм відображенням у дзеркалі. Символічне вводить у сферу надособистісних загальних смислів, які передаються індивіду суспільством, засвоюючись на несвідомому рівні, "символічно". Стверджуючи символічну опосередкованість психічного несвідомого, Ж. Лакан постулює думку про те, що несвідоме структуроване так, як мова. Невипадково символічне характеризують метафора буття і метонімія бажання, що є найбільш яскравими аспектами мовної діяльності. Проте відкритим залишається питання мовця, позаяк суб'єкт несвідомого себе не знає, а його мовлення, його бажання звернене до "нестачі в бутті" як до певного посередника із самим собою, що постає в ролі прихованого означника. У цьому разі означником є саме тіло як топос безіменного суб'єкта.

У Ж. Лакана суб'єкт перестає бути субстанційною цілісністю, він є "ніщо", "порожнеча", заповнена змістом символічного, а тому являє собою своєрідний "атрибут" культури, з допомогою якого вона себе оприявнює. Взаємодія між Символічним і Уявним є ніщо інше як безперервний контакт суб'єкта, що втілює у собі культурні норми, із Я, котре є носієм бажання і прагне, використовуючи топоси культури, "створити з їхньою допомогою власний нарцистичний образ, тобто, підставивши Я на місце суб'єкта, створити собі культурне алібі. У зв'язку з цим уточнюється поняття несвідомого, де несвідоме – це мова Іншого, яку постійно редагує Уявне. У цьому контексті видається слушною думка У. Еко про те, що у Ж. Лакана порядок символічного конституюється далеко не суб'єктом, а сам порядок символічного, що являє собою ланцюг означників, конститує суб'єкта. Символічне є маніфестацією несвідомого, яке домінує над суб'єктом. У. Еко, таким чином, доводить, що "ланцюг означників" – це єдина реальність лаканівського психоаналізу [7, 8].

Треба сказати, що лаканівський психоаналітичний дискурс стає концептуальним інструментарієм для аналізу культури у постмодернізмі, який активно експлуатує ідею Ж. Лакана про вербальну артикуляцію будь-якої форми несвідомого. Теоретизація підсвідомого сприяла появі методів, за допомогою яких можна експлікувати глибинність і варіативність смислових напластувань і подолати відчуття кінченності й ущербності. Прикметно, що лаканівське вчення про структуру людської психіки постає у ще більше біологізованому варіанті у праці Ю. Кристеві "Революція поетичної мови" [8], де описано "текстуальну продуктивність", що існує як певний семіотичний механізм, заснований на ритмічних обмеженнях, спричинених несвідомими імпульсами. І водночас він зазнає опору з боку монуологізму суб'єкта, який промовляє. "Семіотичний ритм" Ю. Кристеві ототожнюється із платонівською "хорою" (у цьому понятті не існує і відзвуку платонівської інтерпретації, проте існує дуже багато спільного із лаканівським поняттям Реального і фрейдівським лібідо). В основу функціонування Реального дослідниця покладає аритмічну і невпорядковану лібідозну пульсацію. Тут Ю. Кристева вважає за доречне вжити вираз "пульсаційний біном", а той шар, що утворюється понад лібідозними імпульсами і має певну ступінь впорядкованості, вона іменує "хорою". І попри те, що основою цього поняття є лібідозна пульсація, Ю. Кристева надає йому семіотичного відтінку. На противагу Платону, який намагався онтологізувати "ритм" Демокрита, Ю. Кристева висуває власне тлумачення ритму як боротьби імпульсів, які спонукають суб'єкта до дії. Інакше кажучи, хора є тим станом, за якого уможливлюється перехід від несвідомого до свідомого. Як бачимо, джерелом смислу

у Ю. Кристеві постає тіло, а соматичні процеси існують за аналогією з текстом, у зв'язку з чим процес означування біологізується. Існуючи в статусі точки перетину семіотичного і символічного, суб'єкт Ю. Кристеві постає посередником між імпульсами і соціальною практикою, закріпленою у мові. Невипадково Т. Мой називає його "суб'єкт у процесі" (*sujet en procès*) [1, 59]. І таки варто дослухатися до А.В. Дьякова, котрий вважає суб'єкта Ю. Кристеві не так індивідом (*individe*), як фрагментованим (*morcelé*) дивідом (*dividu*). Для нас важливо, що Ю. Кристевій багато в чому вдалося зберегти лаканівську інтерпретацію суб'єкта як явища внутрішньо суперечливого і такого, що завжди перебуває на грані краху, зламу, деформації. Опираючись на символічну функцію уяви, що є не більше, аніж фікція, він намагається відновити власну цілісність.

У руслі суто лаканівських уявлень Ж. Дерріда проголошує єдино можливою моделлю реальності текст, досліджуючи його під кутом зору позначення невимовного, яке деконструє непохитний логос, релятивізуючи його. Ж. Дерріда також вважає, що головна настанова логоцентризму – це еротичне насильство і володіння, а тому оголеній реальності і насильному оволодінню істиною притаманний сексуальний відтінок. Невипадково європейський раціоналізм Ж. Дерріда характеризує як фалоцентризм. Поза усіляким сумнівом, що концепт фалоцентризму Ж. Дерріди генетично споріднений із вченням Ж. Лакана про фалос як "головний означник" цілісності. Він є водночас атрибутом влади і символом бажання злитися з Іншим. Як бачимо, заклик Ж. Лакана "остерігайтесь розуміти!" був почутий Ж. Деррідою і по-своєму розлого проінтерпретований у його численних працях.

Отже, творчість Ж. Лакана органічно вписана у мінливий контекст сучасного світу і значною мірою вплинула на формування постмодерної суб'єктивності, що неодмінно пов'язана зі свавіллям культурного несвідомого, втратою центру, грою уяви, яка стає законом пульсуючого бажання, процесом розрізнення знаків і знакових структур. Відмова від референції, репрезентації і концептуальності як основи європейського логоцентризму в структурно-семіотичних пошуках Ж. Лакана звільняє місце для стихії афектів, бажань, випадковості, плину множинних означників і означуваних, що існують в розколінні дискурсу. Значною заслугою Ж. Лакана є дебіологізація людської свідомості – несвідоме відтепер постає у стосунках не до біологічних потреб, а культури і соціалізації.

Зрозуміло, що наша спроба експлікації культурологічних інтенцій лаканівської психоаналітичної концепції суб'єкта є далеко не вичерпною, однак саме ця незавершеність дає поштовх для подальшого розвитку культурологічної рефлексії. Тут ми маємо взяти до увагу настійливу потребу культурної інтеграції у європейський простір, а відтак, пізнання підвалин культурного світу Європи значною мірою залежить і від розуміння тих антропологічних проектів, які стають епіцентром культурологічного пошуку. У цьому розумінні інтерпретаційні моделі суб'єктивності Ж. Лакана дають змогу глибше осягнути і власні культурологічні потенції.

Література

1. Дьяков А.В. *Философия постструктурализма во Франции* / А.В. Дьяков. – Нью-Йорк : Северный Крест, 2008. – 364 с.
2. Колесников А.С. *Проблема субъективности в постструктурализме // Формы субъективности в философской культуре XX века* / А.С. Колесников. – СПб. : Санкт-Петербургское философское общество, 2000. – С.79-106.
3. Лакан Ж. *Инстанция буквы в бессознательном, или Судьба разума после З. Фрейда* / Жак Лакан; [пер. с фр. А. К. Черноглазова, М. А. Титовой]. – М. : РФО Логос, 1997. – 456 с.
4. Лакан Ж. *О вопросе, предвещающем любой возможный подход к лечению психоза // Инстанция буквы в бессознательном или Судьба разума после З. Фрейда* / Жак Лакан [пер. с фр. А. К. Черноглазова, М. А. Титовой]. – М. : РФО Логос, 1997. – С. 88–136.
5. Лакан Ж. *Функция и поле речи и языка в психоанализе : Доклад на Римском конгрессе, чит. в Ин-те психологии Рим. ун-та 26 и 27 сент. 1953 г.* / Пер. с фр. А.К. Черноглазов / Жак Лакан. – Москва : Гнозис, 1995. – 192 с.
6. Ставцев С.Н. *Язык и позиция субъекта : Лакановская структурно-семиотическая концепция субъективности // Формы субъективности в философской культуре XX века* / С.Н. Ставцев. – СПб. : Санкт-Петербургское философское общество, 2000. – С. 62-78.
7. Эко У. *Отсутствующая структура : Введение в семиологию* / Пер. А.Г. Погоняйло, В. Г. Резник. / Умберто Эко. – СПб. : Петрополис, 1998. – 432 с.
8. Kristeva J. *Revolution in Poetic Language* / Kristeva J. – New York : Columbia University Press, 1984. – 207 p.

References

1. D'iakov A.B. *Filosofii poststrukturalizma vo Frantsii* / A.B. D'iakov. – N'iu-Iork : Severnyi Krest, 2008. – 364 s.
2. Kolesnikov A.S. *Problema sub"ektivnosti v poststrukturalizme // Formy sub"ektivnosti v filosofskoi kul'ture XX veka* / A.S. Kolesnikov. – SPb. : Sankt-Peterburgskoe filosofskoe obshchestvo, 2000. – S.79-106.

3. Lakan Zh. Instantsiia bukvy v bessoznatel'nom, ili Cud'ba razuma posle Z. Freida / Zhak Lakan ; [per. s fr. A. K. Chernoglazova, M. A. Titovoi]. – M. : RFO Logos, 1997. – 456 s.
4. Lakan Zh. O voprose, predvariaiushchem liuboi vozmozhnyi podkhod k lecheniiu psikhoza // Instantsiia bukvy v bessoznatel'nom ili Sud'ba razuma posle Z. Freida / Zhak Lakan [per. s fr. A. K. Chernoglazova, M. A. Titovoi]. – M. : RFO Logos, 1997. – S. 88–136.
5. Lakan Zh. Funktsiia i pole rechi i iazyka v psikhoanalize : Doklad na Rimskom kongresse, chit. v In-te psikhologii Rim. un-ta 26 i 27 sent. 1953 g. / Per. s fr. A.K. Chernoglazov / Zhak Lakan. – Moskva : Gnozis, 1995. – 192 s.
6. Stavtsev S.N. Iazyk i pozitsiia sub"ekta : Lakanovskaia strukturno-semioticheskaia kontseptsiiia sub"ektivnosti // Formy sub"ektivnosti v filosofskoi kul'ture XX veka / S.N. Stavtsev. – SPb. : Sankt-Peterburgskoe filosofskoe obshchestvo, 2000. – S. 62-78.
7. Eko U. Otsustvuiushchaia struktura : Vvedenie v semiologiiu / Per. A.G. Pogoniailo, V. G. Reznik. / Umberto Eko. – SPb. : Petropolis, 1998. – 432 s.
8. Kristeva, J. Revolution in Poetic Language. – New York : Columbia University Press, 1984. – 207 p.

УДК 327.39:304.4

Чернець Марія Олександрівна
аспірантка Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
e-mail: mariya_chernets@mail.ru

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНІЦІАТИВИ ЄС "ЄВРОПЕЙСЬКА СТОЛИЦЯ КУЛЬТУРИ"

Стаття присвячена аналізу організаційно-правових засад реалізації ініціативи ЄС "Європейська столиця культури". Досліджується історія виникнення проекту, його правова база та динаміка розвитку з 1985 р. до сьогодні. Визначається актуальність ініціативи в контексті євроінтеграційного вектору розвитку України. "Культурна столиця" розглядається як вагома складова процесу створення унікального національного бренду Української держави, що сприятиме її участі у світових інтеграційних процесах і посиленню конкурентних позицій.

Ключові слова: культура, культурна політика, Європейський Союз, європейська ініціатива, "Європейська столиця культури", Маастрихтський договір.

Чернец Мария Александровна, аспирантка Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Организационно-правовые основы реализации инициативы ЕС "Европейская столица культуры"

Статья посвящена анализу организационно-правовых основ реализации инициативы "Европейская столица культуры". Исследуется история возникновения проекта, его правовая база и динамика развития с 1985 г. до современного этапа. Определяется актуальность инициативы в контексте евроинтеграционного вектора развития Украины. "Культурная столица" рассматривается как важная составляющая процесса создания уникального национального бренда Украинского государства, что должно способствовать его участию в мировых интеграционных процессах и усилению конкурентных позиций.

Ключевые слова: культура, культурная политика, Европейский Союз, европейская инициатива, "Европейская столица культуры", Маастрихтский договор.

Chernets Maria, a postgraduate the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

Organizational and legal framework of the European Capital of Culture initiative

The article analyzes the organizational and legal framework of the "European Capital of Culture" initiative. The author studies the history of the project, its legal framework and dynamics of its development from 1985 to the present time.

The European Capital of Culture (ECoC) Programme is viewed as one of the most visible and prestigious EU initiatives. It gives the city an opportunity to attract significant investment to boost its efforts in upgrading the cultural sector institutions, attracting the attention of the world community and to improve its image in the national and international levels, as well as create and promote its own unique brand. It came into being with the idea of presenting a European city as a "European City of Culture", which was offered by the Greek Minister of Culture, Melina Mercouri, during the informal meeting of the Ministers responsible for Culture Affairs in Athens in November 1983.

The project itself was launched in 1985 in the form of a Ministerial Resolution (85/C 153/02) as a mainly symbolic intergovernmental initiative. At that time the European Community did not have any legislative basis to act at the level of cultural policy. At that time it was considered by the Ministers that the "European City of Culture" event should be the expression of a culture which, in its historical emergence and contemporary development, was characterized by having both common elements and a richness born of diversity. During that period the 12 EC Member States were designated the title in turn. Each state nominated a city to host the event for a year, having less than two years for preparation.